

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/l. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrtno Din 7.

Načelna politika NRS.

V našem političnem življenju razlikujemo dve čini: na eni strani pozitivna in konkretna činjenica državnega in narodnega edinstva, na drugi strani negativna in megljena činjenica plemenskega in verskega separatizma. Prva je rezultat politične načelnosti in doslednosti, druga pa je posledica politične nezrelosti in nedoslednosti. Prvo zastopa kot edina Narodna radikalna stranka, drugo pa najrazličnejše stranke v raznovrstnih oblikah.

Razlika med obema je nepremostljiva. To so morali spoznati že mnogi politiki in nepolitiki, ki so skušali ustvariti nekako »zlati sredo«. Eni iz idealizma in nepoučenosti, drugi iz nerazumevanja dejanskega položaja, tretji iz kljubovalnosti, četrti iz razlogov plemenske tradicije, peti iz mržnje do Srbov in skupne države itd. Ti »zlatosredniki« bi radi pridobili nezadovoljne strankarje in izvenstrankarje, ki naj bi se organizirali na podlagi nezadovoljstva napram obema frontama. Torej na podlagi negativnosti in »koncesij« na obe strani. Kdor bi več dal, oziroma več sprejel, ta bi končno imel pravico, sprejeti te nezadovoljmeže pod svojo streho! Do tega bi moralo priti, ker nimajo »zlatosredniki« nobenega konkretnega političnega pravca. In če bi prišlo, bi se moglo zgoditi to samo s strani onih političnih skupin, ki tvorijo negativno činjenico v našem političnem življenju, kajti Narodna radikalna stranka kot pozitivna, konkretna in dosledna činjenica ne bi nikdar pod nobenim pogojem kršila svojega političnega programa, ki izključuje v pravem državotvornem smislu vsako »zlati sredo« v prilog nasprotnikom državnega edinstva.

Pozor, nar. radikalci!

Županstva morajo po zakonu vsako leto v mesecu januarju izvršiti potrebne popravke stalnih volilnih imenikov.

Opozorjamo naše pristaše, naj se povsod prepričajo, če so vpisani vsi naši volilci. Vsak ima pravico pregledati volilni imenik in zahtevati bodisi zase, bodisi za drugega popravek. Popravek se more zahtevati pismeno ali ustno, predložiti pa je treba potrebne dokaze.

Zlasti opozorjamo naše pristaše v krajih, kjer je župan ali tajnik nasproten. Županstva so dolžna po zakonu vpisati v volilni imenik

Tu ne gre za vprašanje političnih kompromisov v svrhu skupnega sodelovanja med onimi, ki upravljajo državo in med posameznimi opozicijskimi skupinami, dasi ravno te vrste kompromisi ne morejo in ne smejo kršiti programa, s katerim so dobile kompromisne skupine svoj politični kredit od volilcev. Taki kompromisi so običajni v vseh parlamentarnih državah ter so navadno koristni za splošne interese.

Politični kompromisi se torej lahko sklepajo samo med skupinami z določenim, konkretnim programom in še tedaj le v mejah njihovih političnih programov. Narodna radikalna stranka ne more kot programatična stranka »per eminentiam« skleniti nobenega kompromisa z ljudmi, ki nimajo konkretnega državotvornega programa in ki so povrh pripravljeni istočasno dajati koncesije nasprotnikom državnega edinstva. Zato je vsak poskus »zlate srede« že vnaprej obsojen na negativne uspehe.

Politične skupine, ki priznavajo sedanjí državnopravni položaj in ki hočejo sodelovati pri konsolidaciji naših političnih, finančnih in socialnih razmer, torej skupine, ki jim je politična resnost sveta zadeva, ki pa iz oportunističnih razlogov simpatizirajo z neko »zlati sredo«, naj se zavedajo, da je Narodna radikalna stranka edina pozitivna, konkretna, načelna in dosledna činiteljica v našem političnem življenju. Narodna radikalna stranka ne bo dopustila, da bi se v naši državi še kdaj povrnilo ono negotovo stanje, ki je ogrožalo državo za časa demokratičnega eksperimentiranja in neprestanih kriz.

× ×

vse volilne upravičence. Kdor ob popravku imenika hote ne vpiše oseb, ki jih je uradno dolžan vpisati in ki dotlej niso bile v imeniku, se kaznuje z zaporom do treh mesecev ali z globo do 3000 Din. Ravnotako se kaznujejo župani, ako ne izbrišejo onih, ki so izgubili volilno pravico.

Vsak naš pristaša naj pazi, da bo v volilnem imeniku že sedaj. Po zakonu o volitvah v občinska zastopstva imajo volilno pravico vsi moški, ki so do časa sestavljanja volilnih imenikov doživeli 21. leta, če so v tem času naši državljani in če bivajo vsaj eno leto stalno v občini.

Uspehi Male antante.

Zadnjič smo na kratko opozorili na važnost in pomen beograjske konference Male antante, ki je vedno bolj odločilen faktor v evropski politiki. O delovanju in uspehih konference, ki se je vršila v znamenju popolnega soglasja, je izjavil češkoslovaški zunanji minister dr. Beneš sledeče:

Naša ideja je močno napredovala. Konference Male antante so postale nekak organ evropske politike. Beograjska konferenca je bila važna zlasti iz treh razlogov, in sicer: omogočila je osebni razgovor med odgovornimi vodilnimi državniki vseh treh držav, utrdila je enotnost mišljenja v zunanji politiki in v aktualnih vprašanjih in končno se je potom beograjskega sestanka seznanila mednarodna javnost z delom naših treh vlad. Govorilo se je tudi o češkoslovaško-francoski pogodbi. O priznanju sovjetske Rusije se niso za sedaj storili nobeni sklepi, kljub temu, da smo blizu priznanju. Za naše vlade morajo biti merodajne realne politične potrebe posameznih držav.

Romunski minister Duca pa je izjavil: Mala antanta je postala močna činiteljica v zunanji politiki srednje Evrope. Politika Male antante stremi po evropskem miru na podlagi mirovnih pogodb. Vprašanja glede zblizanja med Italijo in kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev ter med Češkoslovaško in Poljsko so na dobri poti do rešitve. Vsi člani Male antante čutijo potrebo, da se razmere v Grški solidirajo. To je v interesu ravnotežja na Balkanu. V bolgarskem vprašanju ni bilo v naših nazorih nobenega nasprotstva. Madžarski problem se mora rešiti po naših predlogih. Češkoslovaško-francoska zveza se za sedaj še ne razširi na druge dele Male antante.

Naš zunanji minister dr. Ninčič pa je izjavil na seji ministrskega sveta: Rusko vprašanje naj se po mnenju vodilnih činiteljev reši v ugodnejšem trenutku. Češkoslovaška in Romunija sta popolnoma solidarni z našim stališčem napram Bolgarski, Grški in Madžarski. Glede posojila Madžarski je vladala na konferenci popolna soglasnost. Madžarska bo smela uporabiti posojilo izključno za gospodarsko obnovo. Mala antanta bo izročila svoje tozadevne predloge finančnemu odboru Društva narodov v Londonu.

Vlada in uradništvo.

(Iz krogov državnih nameščencev.)

Vsak državni uradnik, ki je le količkaj zasledoval delo posameznih vlad od osvobodjenja sem, mora priznati ne glede na strankarsko pripadnost, da se je sedanja vlada v resnici potrudila, da vsaj nekoliko izboljša obupne gnotne razmere svojih uslužbencev. Da pa naše vprašanje ni rešeno tako, kakor si želi vsak izmed nas, je po mojem mnenju krivo to, ker so imeli demokrati predolgo odločujočo besedo v vladi. Lahko jim je sedaj govoriti in pisati o raznih pomanjkljivostih, ko pa so imeli demokrati priložnost in dolžnost, da pokažejo z dejanji svojo skrb za uradnike, tedaj so nas lepo tolažili: češ malo potrpljenja in vse se bo rešilo. Tako so govorili v času, ko so bili na vladi in ko je njihov finančni minister uničeval vrednost dinarja, kar smo občutili najbolj ravno mi.

Sedanji radikalni vladi se mora priznati, da je storila vendar le nekaj. Ta nekaj nas navdaja z upanjem, da se mu pridruži v dohodnem času še drugi nekaj, ako bomo mi uradniki razumevali položaj popolnoma brez predsodkov.

Sedanja vlada je že meseca marca lanskega leta zenačila draginjske doklade državnim nameščencem, s čimer se je zboljšalo gnotno stanje uradništva tostran Save. Pozneje je vlada s svojim intenzivnim delom za sprejem uradniškega zakona dokazala, da hoče to vprašanje v mejah možnosti rešiti v obojestransko zadovoljstvo. Zakon je stopil v veljavo s 1. oktobrom lanskega leta.

V svrhu oživetovanja tega zakona, da

bi imeli od njega koristi, tako država kakor nameščenci, je smatrala vlada za potrebno, da razvrsti po kategorijah in skupinah okoli 135.000 državnih službencev. Pred to razvrstitvijo naj bi se izvršila v gotovi meri redukcija uradništva. Po izjavi vlade, se bo izvršila redukcija in pozneje razvrstitev natančno po predpisih brez vsakih drugih razlogov, nakar bo vlada izdelala novo naredbo o draginjskih dokladah. Kakor znano, so je vlada brez ozira na redukcijo in razvrstitev odločila, da izplača v treh obrokih predajem v znesku 100 milijonov dinarjev.

Seveda so vse te vsote z ozirom na veliko pomanjkanje uradništva malenkostne, vendar pričajo o razumevanju vlade, ki more za sedaj operirati le z majhnim številom denarja, ne da bi istočasno razpisala nove davke ter s tem povzročila nezadovoljstvo v izvenuradniških slojih.

Kakor rečeno, radikalna vlada do sedaj ni omalovaževala gnotnega stanja državnih nameščencev. Vsak pameten uradnik mora priznati, da je sedanja vlada storila več nego se je pričakovalo z ozirom na neprestano demagoško hujskanje demokratskega in klerikalnega časopisja. Kaj pa so storili oni, ko so bili na vladi? Nič in stokrat nič!

Preprični smo, da bo vlada v bodoče resno upoštevala marljivost, zanesljivost in poštenost slovenskega uradništva, ki je v bistvu patriotično skoraj brez izjeme, dasiravno je do sedaj večji del hlapčeval iz neke tradicije demokratskim strahovalcem. —tn—

Sporazum z Italijo.

Kakor strela z jasnega, tako je udaril v našo javnost nepričakovani rezultat beograjske konference zunanjih ministrov Male antante: sporazum med našo kraljevino in Italijo. Pet let trajajoča borba za Reko je sedaj končana s kompromisom in ni je večje ovire, ki bi mogla sedaj preprečiti normalne gospodarsko-politične odnose med obema zaveznicama.

Novo razmerje med našo kraljevino in Italijo je predvsem praktičnega pomena. Mnogo jih je sicer med nami, ki se jim ta rešitev jadranskega vprašanja z narodnega stališča ne bo zdelo pravilna, češ, da so Italijani vzeli nekaj, kar ni njihovega, mi pa da smo dobili ono, kar nam gre po rapalski pogodbi. Toda stvar je povsem drugačna. Splošna evropska situacija je spričo poostritve odnosov med Francijo in Angijo zahtevata, da se Mala antanta ne veže povsem enostransko ter da si zlasti naša država poišče orientacijo, ki bo služila skupni zavezniški stvari, ne da bi se ustvarila pri tem kako fronta proti Franciji. Naša diplomacija je to nujnost uvidela v celoti ter je zato odložila na eni strani vprašanje zblizanja s sovjetsko Rusijo, na drugi pa korporativni, oziroma ločen pristop v tesnejšo zvezo s Francijo, ki je itak naša najnaravnejša zaveznica.

Zveza je predvsem praktična. Gre za to, da se razblini moreča gospodarska stagnacija na Jadranu. Naše narodno gospodarstvo ne more čakati na sadove nekega razvoja, ki stremi že danes po zadovoljitvi velikih nacionalnih aspiracij. Ali dejstvo, da dobi naša država uporabo reške luke v zakup za 50 let, ima trenutno več vrednosti kakor pa nereseno vprašanje Reke, ki bi moglo še dolgo časa ovirati naš gospodarski razvoj. Ker smo agrarna država — slučaj dunajskega trga, ki sta ga s svojim žitom in živino osvojila na

našo škodo Rusija in Amerika je svarilen — moramo skrbeti za tržišča našemu prirodnemu bogastvu. Italija bo rabila naše žito, les, živino, mi njene industrijske izdelke. Skrbeti moramo, da nam odvzame Italija ves pridelek, ki ga ne rabimo za lastno uporabo. S to svezo se odpirajo velike perspektive naše bodočnosti na Jadranu. Boljše je, živeti s sosedom v miru in dobrih poslovnih odnosih, kakor pa hirati v narodno-gospodarski bedi in se ukvarjati s trenutno nepraktičnimi idejami revanše.

Zaenkrat še podrobnosti pakta niso znane, vsekakor pa je treba počakati, da se potem lahko uverimo o dalekosežnosti te zveze. V zunanje-političnem pogledu pomeni ta zveza velik napredek v smeri evropske stabilnosti, miru in gospodarske obnove. Če bo Italija dosledno zrahljala tudi neznosne spone naših rojakov, jim dala več pravic, potem se to razmerje, ki je iz zemljepisnih razlogov naravno, še lahko poglobi. Naša diplomacija pod spretnim vodstvom državnikov iz vrst NRS je rešila našo državo velike skrbi. Dobili smo večjo svobodo akcije, več ugleda, pa tudi naša valuta utegne dobiti trdnjšo oporo. J—n.

Naš list.

Vsak narodni radikalec mora biti naročen na svoje strankino glasilo. To je dolžnost in neobhodna potreba vsakega strankinega pristaša, ki mora biti informiran o politiki svoje stranke.

»Radikalni Glasnik« priobčuje poleg strankinih zadev, o katerih mora biti poučen vsak pristaša, tudi pregled vseh važnih političnih in drugih dogodkov doma in v inozemstvu, vse važne dneve in gospodarske vesti, zanimivosti itd. »Radikalni Glasnik« naj si naročijo tudi naši politični somišljeniki, ker le tako bodo zanesljivo informirani o važnih političnih zadevah.

»Radikalni Glasnik« nadomestuje revnejšim slojem drage dnevnike, ker prinaša vse, kar se zgodi pomembnega tekom tedna.

Dolžnost vseh naših pristašev je, da agiturajo za naš list.

Zagrebski demagog.

Stjepan Radić še nikdar v svojem pisanem življenju ni igral tako sramotne vloge, kakor sedaj, ko se v inozemstvu javno brati z našimi skupnimi sovražniki, s katerimi se posvetuje, kako bi razrušil našo s tolikimi žrtvami pridobljeno narodno državo. Kar je sveto in nedotakljivo vsakemu pravemu Slovencu, Hrvat in Srbu, to smatra zagrebski demagog za sredstvo v dosego svojih veleizdajniških ciljev.

Najneverjetnejše izmišljotine podaja kot čisto resnico tujim novinarjem. Laž in kleveta sta njegovo orožje. Ni mu zadosti, da je zapeljal s svojo čebulo in s svojo skorjo kruha nepoučeno hrvatsko ljudstvo, on hoče na vsak način s tujo pomočjo doseči krvavo vstajo na Hrvatskem. Pri tem pa seveda ne pomisli na možnost negativnega uspeha in na nezanesljivo usodo ljudskih tribunov. Radić, ki smatra kmetstvo ljudstvo za tako neumno, da bi mu sledilo tudi na morišče, se ne zaveda, da mu to ljudstvo lahko pokaže hrbet, kakor hitro sprevidi, da je prevarano in osamljeno. Sicer pa hrvatsko ljudstvo ne more ostati večno v zmoti. Uvidelo bo prej ali pozneje, da je tudi zanj edina rešitev v čisti narodni misli, v svobodni narodni državi skupno s srbskim in slovenskim narodom.

Ko bo hrvatski kmet spoznal osnovno idejo narodnega radikalizma, ko bo vedel in se zavedal, da je skupno s slovenskim in srbskim kmetom stebel naše velike in močne države; tedaj se bo čudil, kako je bilo mogoče, da ni sodeloval takoj po osvoboditvi pri izgradbi svoje lepše bodočnosti.

Narodna radikalna stranka, ki je izvajala v doslednem boju zmago nad Obrenovići, liberalci, naprednjaki in nad razmeram, ki so bile podobne sedanjem, bo izravnila tudi sedanji položaj v korist skupne države.

Iz notranje politike.

: Volitve v oblastne skupščine. Vlada name-rava že v prihodnjem mesecu izvesti volitve v oblastne skupščine. Zato je ministrski svet sklenil, da se mora čim prej izvesti likvidacija pokrajinskih uprav.

: Izmišljeni vesti o ostavki ministrov. Vlada ni krogi demantirajo vesti o ostavki zunanjega ministra dr. Ninčiča in vojnega ministra generala Pešića.

: Finančni odbor se sestane v četrtek 17. t. m.

: Sporazum med zemljoradniki in slovenskim kmetijem. V petek, 11. t. m. se je na seji izvrševalnega odbora SKS v Ljubljani odobril sporazum, ki so ga sklenili na eni strani Vol. Lazić, Dušan Dimitrijević, na drugi strani pa Ivan Pucelj, Ivan Pipan, Al. Tršan, Janko Bukovec in dr. Marušić na zagrebskem sestanku 3. t. m. Odslej imata obe stranki skupen glavni odbor, poslanci obeh strank tvorijo en poslanski klub, pokrajinske organizacije obdržijo svoje ime in avtonomijo v pokrajinskih političnih vprašanjih, izdela se organizacijski red Zveze zemljoradnikov.

: Proračunsko leto se prične s 1. aprikom.

: Slabi izgledi za »opozicijski blok«. Kljub demokratskemu približevanju separatistov in kljub ponovnim razgovorom med radićevci, klerikalci, spahovci ne bo prišlo do ustavitve takozvanega opozicijskega bloka ki naj bi zrušil sedanjo vlado. Opozicijsalci se programatično tako razlikujejo med seboj da se kljub skupnem sovražstvu do narodnih radikalov ne morejo zedmiti!

: Veleizdajniško igranje radićevcev. »Vrhovna vlada hrvatske seljačke republike« v Zagrebu je na zadnjem sestanku enoglasno odobrila Radićevo izdajniško početje v inozemstvu in proglasila vse sklepe Male antante za neveljavne. Ubogo hrvatsko kmetstvo ljudstvo!

: Ustavljen protidržavni list. Zagrebska policija je prepovedala izhajanje »Pravaša«, ker je dosledno izzival z mržnjo do države in netil razdor med Srbi in Hrvati.

Širite naš list!

Delo narodne skupščine.

(Kratek pregled.)

Z ukazom Nj. Vel. kralja od 19. oktobra 1923 je bila sklicana narodna skupščina na dan 20. oktobra k rednemu zasedanju.

Na prvem predhodnem sestanku je bil s tajnim glasovanjem izvoljen za stalnega predsednika skupščine g. Ljuba Jovanović, za podpredsednika gg. Ljuba Bakić in Mihajlo Ranković, za tajnike gg. Lj. Kobasica, Dragan Bojović, dr. Janko Šijačić in Dimitrij Popović.

Na 1. rednem sestanku 23. oktobra so bile predložene skupščini sankcije potrjenih skupščinskih rešitev in predlogi notranjega ministra glede ločitve vasi od dosedanjih občin. Skupščina je vzela na znanje žalostno vest o smrti poslanca Dobro Mitrovića. Minister za šune in rude je odgovoril na interpelacijo glede katastrofe v Aleksandrovu. Min. predsednik g. Pašić je prečital kraljev ukaz o otvoritvi skupščinskega zasedanja. Izvolil se je finančni odbor iz 31 članov.

Na 2. rednem sestanku 26. oktobra se je sporočilo skupščini konstituiranje finančnega odbora. Za predsednika je bil izvoljen St. Nešić. Mesto umrlega poslanca Mitrovića pride prota Pavel Ubavkić. Predsednik je sporočil poziv poljskega parlamenta o posetu naših posancev v Poljski ter je predložil poziv češkemu parlamentu k obisku naše skupščine. Oboje je bilo sprejeto z navdušenjem.

Na 3. rednem sestanku 27. oktobra se je pričela načelna razprava o pravilu finančnega odbora glede državne trošarine.

Na 4. rednem sestanku 29. oktobra se je sporočila žalostna vest o smrti bivšega starega narodnega poslanca Stojana Protića. Predsednik je orisal njegovo javno in domoljubno delo za narod in državo. Predlog o državni trošarini je bil v načelu sprejet s 111 glasovi proti 52, v specialni debati pa s 103 proti 47 glasovom. Radi obiska naših parlamentarcev v Poljski so se seje odgodile. Odbori pa so delovali.

Na 5. rednem sestanku 30. novembra je vzela skupščina na znanje konstituiranje zakonodajnega odbora. Za predsednika je bil izvoljen Marko Gjurisjić. Pravosodni minister je predložil narredo o razvrstitvi državnih uradnikov in uslužbencev. Trgovinski minister je predložil predlog

o ustanovitvi Brodarske družbe, finančni minister pa o sklenjenih računih državnih dohodkov in izdatkov za proračunsko leto 1913/14, nadalje predlog o posojilu 300.000.000 francoskih frankov.

Na 6. rednem sestanku 3. decembra se je sporočil kraljev ukaz, s katerim prevzema za časa kraljeve odsotnosti ministrski svet kraljevo oblast. Anton Sušnik (SLS) je predložil predlog o hitri pomoči oškodovancem po poplavih. Upravni odbor je že predložil poročilo o pregledu skupščinskih računov za čas od 16. aprila do 1. oktobra. Izvolil se je odbor 21 članov za zakonski predlog o ustanovitvi Brodarske družbe.

Na 7. rednem sestanku 5. decembra se je sporočilo konstituiranje odbora glede izpopolnitve čl. 117 zakona o Upravi fondov. Izvoljen je bil odbor za pomoč oškodovancem po poplavih v Sloveniji.

Na 8. rednem sestanku 7. decembra se je sporočilo konstituiranje sledečih odborov: za razvrstitev državnih uradnikov, za ustanovitev Brodarske družbe za razmejitev občin in za pomoč oškodovancem po poplavih. Poštni minister je predložil predlog o ratifikaciji mednarodne poštne konvencije v Madridu. Odbor za proučevanje pogodbe z Avstrijo je predložil svoje poročilo.

Na 9. rednem sestanku 11. decembra. Poslanca Boža Jesičić in Ljuba Stojanović sta predložila predlog o spremembi zakona glede državne hipotekarne banke.

Na 10. rednem sestanku 12. decembra je predložil finančni minister predlog o proračunskih dvanajstih za januar, februar in mare 1924. Skupščina je sprejela nujnost predloga. V načelni debati o konvenciji z Avstrijo je glasovalo za predlog odbora 111 poslancev proti 54. V podrobni debati 111 za in 53 proti.

Na 11. rednem sestanku 14. decembra je poročal finančni odbor o proračunskih dvanajstih.

Na 12. rednem sestanku 15. decembra. V načelni debati glede predloga o proračunskih dvanajstih je glasovalo za predlog 119 poslancev in 63 proti. Končec je glasovalo za vse dvanajstine 116 poslancev in 49 proti.

Sestanki skupščine so bili radi katoliških in pravoslavnih božičnih praznikov odgojeni do druge polovice januarja.

Odnosaji med Poljsko in Rusijo.

Danes, ko je stopilo priznanje vlade Sovjetske Rusije v vsej Evropi v ospredje, je zanimivo pregledati razmerje Rusije do njene sosedice Poljske.

Poljska je v diplomatskih odnosajih s sovjetsko vlado že od marca 1921, ko se je podpisala mirovna pogodba v Rigi, po krvavi, a zmagoviti vojni (1918—20), ki jo je vodila ta junaška dežela za svojo svobodo proti upadu rdečih armad.

Zanimivo je konstatirati, da je komisija za zunanje zadeve poljske skupščine decembra prošlega leta po živahni debati izjavila, da Sovjeti niso izvršili večino določb te mirovne pogodbe, čeravno je rok za njih izvršitev že davno potekel. Tako n. pr. vsota 30 milijonov zlatih rubljev, ki bi jo morala dobiti Poljska po točki št. 13. za dragocenosti in železniški material, ki je ostal v Rusiji, ni bila plačana. Na drugi strani so pa Sovjeti popravili samo 13 tovarn od 300 in se na vse kriplje branijo, izvršiti to določbo. Večina nepremičnin, ki jih je bila konfiscirala prejšnja vlada, tudi ni bila vrnjena.

Iz teh slučajev, ki bi jim mogli dodati še celo vrsto drugih, sledi, da kar se tiče spoštovanja podpisov na pogodbah, Sovjeti nikakor ne zaostajajo za Nemčijo.

Diplomatski pogovori, ki so se vodili meseca novembra z g. Koppom, katerega je poslal g. Čičerin v posebni misiji v Varšavo, so se pa pred kratkim vendarle končali z dogovorom, ki potrjuje pogodbo, sklenjeno v Rigi.

V noti od 13. decembra famlje varšavska vlada spremembe na znanje, ki so se izvršile v notranji uredbi sovjetske države, kakor tudi njeno novo obliko. Pripoznava federacijo sovjetskih republik, katera se je sestavila, kakor tudi suverenske pravice republik,

ki jo sestavljajo; imenovana Federacija sovjetskih socialističnih republik pa prevzame izvršitev pogodb in dogovorov, ki so se sklenili med temi republikami in drugimi državami.

Komisar za zunanje zadeve, g. Čičerin, izjavlja v svojem odgovoru, da se moskovska vlada, kot se je že prej večkrat izrazila, zavezuje, da hoče izpolniti pogodbo, ki so jo podpisale v Rigi republike Rusija, Ukrajina in Bela Rusija, kakor tudi vse ostale dogovore in konvencije, ki so bile sklenjene med temi državami in Poljsko.

Brez ozira na konzularno konvencijo, ki se ima skleniti, dovoljuje federalna moskovska vlada takojšnjo upostavitve poljskih generalnih konzulatov v Harkovu in Minsku.

Vrhu tega obljublja moskovska vlada, da hoče na najbolj prijateljski način urediti vprašanje opcije in vrnitve v domovino poljskih državljanov, ki prebivajo v onih pokrajinah Federacije, za katere ne veljajo doslej dotične določbe dogovora v Rigi. Pripravljena je, v tej zadevi skleniti tako kmalu kot mogoče poseben dogovor.

Kakšne bodo pa praktične posledice teh dolgih pregovarjanj? Poljska upa, da bo na njih podlagi vodila sovjetska država napram njej bolj pošteno politiko kot dosedaj.

Vsled teh dogovorov preneha v Varšavi poslaništvo sovjetske Ukrajine, ki je imelo več ducatov tajnikov, uradnih šefov, atašev in predvsem diplomatskih kurirjev, katere so sedaj dodelili poslaništvu Federacije sovjetskih socialističnih republik, ki se je dosedaj imenovalo poslaništvo sovjetske Rusije. Na drugi strani pa bo Poljska odpravila svoje poslaništvo v Harkovu, glavnem mestu nezavisne (na papirju seveda!) sovjetske republike Ukrajine.

Iz zunanje politike.

+ Mala antanta in posojilo Madžarski. Mala antanta je stavila glede posojila Madžarski sledeče pogoje: Madžarska mora brezpogojno priznati meje, kakor jih je določila mirovna pogodba, obenem pa mora privoliti v obmejne korekture, kakor jih zahteva Mala antanta. Posojilo se ne sme uporabiti za oboroževanje. Madžarska mora dati garancijo, da se Habsburžani nikdar več ne vgnejo na madžarski prestol. Naša kraljevina je stavila skupno z Romunijo zahtevo, da se mora Madžarska odreči integriteti dežel krone sv. Stefana. Te pogoje predloži dr. Beneš v imenu Male antante Društvu narodov.

+ Odkritje tajne fašistovske zarote na Poljskem. Oblasti v Varšavi so odkrile tajno fašistovsko organizacijo, ki je hotela spremeniti z nasiljem sedanji državni režim ter postaviti monarhijo. V Varšavi so imeli poseben generalni štab, katerega člani so bili oficirji poljske vojske. Aretiranih je bilo večje število tajnih fašistov.

+ Položaj v Nemčiji je vedno bolj kritičen. Državne blagajne so prazne. Brezposelnost narašča, uradništvo je v obupnem gnetnem položaju. Po mnenju češkoslovaškega zunanjega ministra dr. Beneša je lakota v Nemčiji neizogibna in bo morala Mala antanta intervenirati za prehrano prebivalstva.

+ Avstrijska politika. Zadnje izjave avstrijskega zunanjega ministra dr. Grünbergerja so vzbudile novo zaupanje v miroljubno in lojalno politiko avstrijske republike napram njenim sosedom.

+ Pogajanja med Romunijo in Rusijo so prično v Salzburgu najbrže že prihodnji mesec.

+ Italija in Rusija. Senator Contarini je izjavil zastopnikom trgovine in industrije, da se dogovori med Italijo in Rusijo razvijajo ugodno. V kratkem se sklene medsebojna trgovinska in paroplovna pogodba.

+ Amerika ne bo priznala sovjetske vlade. Predsednik Zedinjenih držav je izjavil, da Amerika tako dolgo ne bo priznala nobene ruske vlade, dokler ruski narod potom plebiscita ne odloči o svoji usodi.

+ Italijansko oboroževanje. Rimsko časopisje poroča, da je tvrdka Schneider Crensat sklenila važno pogodbo z neko italijansko tvrdko, ki proizvaja topove. »Epoca« pravi, da gre za pogodbo s tvrdko bratov Perroni, ki so ustanovili »Ilvo« in »Ansaldo«.

+ Amnestija ameriških političnih jetnikov. Predsednik Coolidge je pomilostil vse politične jetnike, ki so bili obsojeni za časa svetovne vojne. Oproščeni so bili na priporočilo posebnega odbora, v katerem so bili bivši vojni tajnik Newton Baker, general Harbord, ki je med vojno skrbel za vojaške potrebe ameriške vojske v Franciji, in škof Brent. Bivši zvezni sodnik Landis je otvoril proti tej pomilostitvi kampanjo z motivacijo: Naši fantje, ki so na srazi zaspali, so bili ustreljeni, sovražniki domovine pa so oproščeni!

+ Ameriški stroški v svetovni vojni. Službeni podatki finančnega ministra Zedinjenih držav izkazujejo, da je potrošila Amerika v svetovni vojni okoli 40 milijard dolarjev. Deset milijard so pokrili vojni davki, ostale milijarde pa tvorijo predumi zavezniki državam.

+ »Serbske Novine«, glasilo Lužičkih Srbov, ki izhajajo že 83. leto, so postale letos iz tednika dnevnika. Naročnikov imajo nad 7000.

Socijalni vestnik.

s Delavci, ne v Avstriji! Češkoslovaška vlada svari delavce, naj ne iščejo dela v Avstriji, kjer se sedaj težko dobi kako delo za inozemca. Če pa že kdo gre, naj si preje preskrbi zanesljivo pogodbo in stanovanje. Delodajalci v Avstriji ne smejo brez dovoljenja uradnih delavskih posredvalnic dati nobenega dela inozemcem in morajo celo odpustiti enako kvalificirane inozemske delavce.

s Socijalnopolitični dogovori. Šesta mednarodna delovna konferenca se bo baviła predvsem z vprašanjem prostega časa delavcev, nadalje z ureditvijo delovnega časa v steklarski industriji in s prepovedjo nočnega dela v pekarskih obratih.

Podpirajmo lastno časopisje! Zato se naročujmo na „Radikalni Glasnik“!

Zapiski.

Demokratsko napredništvo v praksi.

Glavno glasilo naše stranke »Samouprava« piše pod naslovom »Demokrati v Sloveniji« sledeče:

Slovenski demokrati vodijo v svojem časopisju veliko agitacijo za ustanovitev takozvanega »Naprednega bloka«, ki naj bi združeval vse napredne stranke v Sloveniji. Demokratsko razumevanje tega programa dokazuje zelo značilno tale slučaj: V Kranju, znani demokratski trdnjavi, kakor jo tako radi imenujejo demokrati, je nedavno podal ostavko mestni občinski svetnik g. Šavnik. Ker je imela ta ostavka za vzrok osebne razloge nepolitične narave, bi bilo ne samo politično pravilno, temveč tudi v smislu programa koncentracije naprednih skupin, da se je pustilo radikalom, da imenujejo osebo, ki jo želijo postaviti na to mesto. To bi se moglo pričakovati tem bolj, ker je g. Šavnik predsednik radikalne mestne organizacije v Kranju. Toda demokrati, izkoriščajoč svojo večino in iz sovraštva do radikalov, proti vsakemu političnemu taktu in v nasprotju s svojo parolo napredne koncentracije so izvolili na svojo roko politično najbolj pronesiranega klerikalca v mestu. V izpolnitve slike je treba samo še priložiti, da je ravno ta demokratska večina pred nedavnim časom izvolila g. Pašiča za častnega meščana in glasovala na predlog tamkajšnjega radikalca, naj se naša država ne imenuje kraljevina SHS, temveč kraljevina Srbija. Logike in politične doslednosti pri demokratih v tem mestnem zastopstvu torej ni. Toda kje imajo demokrati sploh kaj logike in doslednosti?

Sami reveži.

Tako zasmehljivo naziva »Jutro« od 9. t. m. državne nameščence, železničarje, upokojece in invalide v zvezi z občnim zborom NRS v Novem mestu. Da, pravi reveži, a še toliko zavedni reveži, da jih ne žali »Jutrovo« zasmehovanje. Tu vidite, trpin, katera je naša stranka! Demokratska stranka gotovo ni zaščitnica revežev, kot je to jasno pokazala s svojim delom za časa svoje žalostne vlade. Stranka, ki se nazivlje z lepim imenom demokratizma, pri tem pa se norčuje iz ljudske bede, taka stranka je dolga! Najzvestejši pristaši ji obračajo lrbet, menda revni javni nameščenec ali upokojenec, železničar in invalid ne bo kričel umika iz političnega življenja, kričec stranki tako žalostnega spomina?

V demokratski službi.

»Nova Pravda« piše: V ilustracijo vsega Štefanovičevega početja ponavljamo in vzdržujemo tudi danes še našo svoječasno trditve, da stoji Štefanovič in drugovi v službi naših demokratov, ki vzdržujejo »Radikala« in Štefanoviča, ki je sicer brez eksistence...

— Število tiskarn v Bolgarski je znašalo pred vojno 206 z obratno glavnico okoli 5.100.000 frankov.

Tedenske vesti.

— Naši pristaši naj ne pozabijo pogledati do 31. t. m., če so vpisani v volilne imenike! — Spomenik kralju Petru Osvoboditelju postavijo v Bosanski Krupi.

— Podatki o borbi za naše osvobodjenje. Beograjski univerzitetni profesor dr. Stanoje Stanojevič ustanavlja »Institut za izvore«, ki bo zbiral in rešil potomstvu vse podatke o naši borbi za osvobodjenje in ujedinjenje. Priporočamo delo dr. Stanojeviča naši javnosti, saj je tudi med nami dosti gradiva za lepo zgodovino našega ujedinjenja.

— Vlada za vpokojece. Vlada je z ozirom na skrajno slabo gnotno stanje vpokojencev in vpokojenk dovolila kredit v znesku 50 milijonov dinarjev v svrhu izboljšanja prejemkov vpokojencem.

— Sklep prvega šolskega semestra 1923-24. Višji šolski svet je odredil, da se konča prvi semester šolskega leta na vseh šolah v četrtek 31. januarja. Drugi semester se prične v ponedeljek 4. februarja.

— Stanovanjsko vprašanje. Na podlagi odloka ministrstva za socialno politiko se osnuje v kratkem komisija, ki bo temeljito proučila zahteve najemnikov in hišnih gospodarjev ter bo nato predložila ves material v svrhu rešitve stanovanjskega vprašanja po 1. januarju 1925.

— Koncil pravoslavne cerkve se vrši spomladi v Nišu v proslavo 1600 letnice prvega ekonomskega koncila v Niceji.

— Izenačenje vozniš cen. Prometno ministrstvo je odredilo, da se vozne cene biveš južne železnice izenačijo s cenami državnih železnic.

— Slovensko zdravniško društvo ima v nedeljo, 20. t. m. na univerzi pop. ob 3. uri redni občni zbor.

— Plaćevanje taks po gostilnah in kavarnah je olajšano v toliko, da se v gostilnah III. in IV. reda ne izdajajo računi z znamkami, temveč se plačajo pavšalno. Takse za račune pod 20 Din se bodo plačevale pavšalno v vseh gostilnah, kavarnah itd. Višina pavšala še ni določena.

— Nedeljski vlaki na gorenski progi. Od 13. t. m. naprej vozijo na progi Ljubljana gor. kol. sledeči vlaki vsako nedeljo in praznik: odhod iz Ljubljane 8.54, prihod v Kranj 10.40, odhod iz Kranja 17.17, prihod v Ljubljano 18.29.

— Smrtna kosa. Minuli teden je umrl v Ljubljani dr. Bogumil Senekovič, vsestransko izobražen mož, idealen poštenjak in odlični uradnik. — V Gradcu pa je umrl prof. Janez Frischauf, učejak in planinoslovec, ki si je pridobil mnogo zaslug za naše planinstvo. Bil je pošten Nemec, ki je moral vsled svoje naklonjenosti slovenskemu planinstvu v predčasni pokoj.

— Velik požar v Splitu. V noči od nedelje na ponedeljek je izbruhnil v Splitu strahovit požar, ki je uničil del mesta. Zgorela je tudi Leonova tiskarna, restavracija Vurešić in Makarovičevo skladišče pohištva. V nevarnosti je bil tudi Dioklecijanov mavzolej in katedrala. Skoda cenijo nad deset milijonov dinarjev.

— Prošnje strelskih in sokolskih društev. Pokrajinska uprava objavlja: Ministrstvo za vojno in mornarico dobiva nebroj prošenj od raznih strelskih in sokolskih društev za brezplačno dobavo pušk in streliva. Vojni minister naznanja, da žal ne more ustreči tem prošnjam, ker nima na razpolago zadostnih sredstev za nabavo pušk in streliva v ta namen. Zato se opozarja javnost, naj opusti take prošnje do ministrstva za vojno in mornarico, ker jim ne more ugoditi.

— Povratek vestfalskih rudarjev. Naša vlada je dovolila 200.000 Din. kredita za vrnitev slovenskih rudarjev na Vestfalskem. Spomladi se vrne okoli 40.000 naših rudarjev, ki bodo dobili delo v bosanskih rudnikih.

— Denarni promet z Avstrijo. Med našo kraljevino in Avstrijo je obnovljen promet z vrednostnimi listi. Najvišji znesek iz Avstrije v našo kraljevino je 1000 zlatih frankov, obratno pa 5000 dinarjev.

— Umor v hipnozi. V Zadru je neki hipnotizer za časa svoje predstave hipnotiziral navzočega stražnika, mu dal v roko pipo in mu ukazal, naj strelja. Stražnik pa je potegnil pravi revolver in streljal na gledalce. Umoril je tri osebe. Hipnotizerja so aretirali, stražnik pa je znorel.

— Novo lekarno v Sevnici je otvoril z dovoljenjem ministrstva za narodno zdravje g. Anton Abramović.

— Gradbena delavnost Zagreba od 1914—1923. Od začetka l. 1914 do konca leta 1923 je bilo v Zagrebu na novo pozidanih 1313 hiš, in sicer 813 pritličnih, 342 enonadstropnih, 73 dvonadstropnih in 125 tri- in štirinadstropnih. Poleg tega so v letih 1919—1923 dvignili 140 hiš za eno in več nadstropij. Kljub veliki gradbeni delavnosti, ki nam jo kažejo te številke, vlada danes v Zagrebu velika stanovanjska beda.

* Čudna republika brez žensk. Na sveti gori Atos v Grški je ustanovil v devetem stoletju cesar Vasilij Makedonec malo republiko redovnikov, pravoslavne cerkve. Atos je bil v starih časih središče grške kulture. Dandanes je tam 21 samostanov in 12 vasi. Posamezni samostani so last Orkov, Srbov, Rusov in Bolgarov. Ruskih redovnikov je 8500, grških 4500, bolgarskih 200 in srbskih 20. Srbi živijo v samostanu Hilandar, kjer so ohranjeni važni srbski dokumenti. Republiko upravlja Sinoda, ki ima svoje sestanke vsako nedeljo v samostanu Carves. V tej samostanski republiki ne sme prebivati nobena ženska, pa tudi noben nekrščanski moški. Postavljene so posebne straže, ki pazijo, da ne stopi v republiko kaka ženska.

* Dolgo življenje. Kdor misli dolgo živeti, mora biti predvsem prepričan, da ni nobene starosti. Krivo je mnenje, da se mora človek s 50. leti smatrati za starega in s 70. leti za bedastega. Prava starost lahko dohiti marsikoga že v 30. letu. Med geniji so mnogi dolgo živeli. Henrik Chevreul je dosegel 103, filozof in satirik Fontanelle 100, Tizian 99, Michelangelo 88, Boccaccio in Newton 85, Voltaire 84, Goethe in Kant 80 let.

Celovski „lintvern“.

Kdor je že bil v Celovcu, si je gotovo ogledal na Novem trgu velikanskega, iz sirovega kamna izklesanega zmaja s perutnicami, s široko odprtim žrelom in z mogočnim, dvakrat zavitim repom. Pred znamenjem stoji gol orjaški mož z mogočnim kijem, ki ga vihti, da udari zmaja po glavi. Že tristo let stoji ta znameniti spomenik na najlepšem celovškem trgu (izgotovili in postavili so ga v letih 1590 do 1636). Spomenik obdaja lepa, umetniško izdelana ograja iz kovanega železa. Kaj pomeni ta silni spomenik?

Pravljica pripoveduje: Ko so Slovenci prišli na Koroško, so jim vladali slovenski vojvodi s Krnskega grada. (Krnski grad leži na Gosposvetskem polju dve uri severno od Celovca pod pravilčno goro Sv. Urha. Pri Krnskem gradu so Slovenci ustoličevali svoje vojvode. Od vojvodskega prestola sredi Gosposvetskega polja je Krnski grad oddaljen eno uro.)

Bilo je v času, ko je knez Gorazd vladal na Koroškem. (Gorazd je bil vojvoda koroških Slovencev okrog polovice osmega stoletja.) Pragozd je še pokrival široko ravnino od Vrbskega jezera do Drave. Divje

grmovje, vlažno mahovje in mogočno, košato drevje je pokrivalo tla, med drevjem pa sta se skrivala bivol in neresec. Na pobočju gora so se pasle številne črede, v oni mračni, neprodorni pragozd pa je le redkokdaj stopila človeška noga, in nihče se ni več vrnil nazaj, kdor se je podal v ono goščavo. Večkrat je tudi izginilo kako tolsto govedo a, zastonj so se trudili, da bi izsledili skrivnega sovražnika, ki je ugonabljal ljudi in živali. Kajti večinoma je ležala gosta megla nad ono pokrajino.

Le včasih, ob slabem vremenu je bilo slišati iz goščave votlo rjojenje in strahovito renčanje. Knez je zapovedal najhrabrejšim svoje čete, naj poiščejo pošast in jo ubijejo. Pa zastonj. Strah in groza sta se polastila src tudi najdrznejših. Tedaj so sklenili, da bodo poizkusili z zvijačo izvabiti.

Postavili so na najvišjem mestu ob robu močvirja močen stolp. V stolpu so napravili dobro zavarovane odprtine, iz katerih so že od daleč mogli opazovati bližajočega se sovražnika. Knez je dal razglasiti: »Kdor se polasti s silo ali z zvijačo pošasti, temu dam stolp in bogato plačilo. Vsa zemlja od ene reke do druge, kakor daleč seže zdaj nenasitni zob zveri, bodi last zmagovalca. Prost

bo in če tudi bi bil zdaj suženj.« Takoj se jih je več oglasilo, da hočejo iti nad nenasitno zver.

Tolstega bika so privezali na močno verigo in nanjo pritrdili oster kavlj. Kmalu se je slišalo rjojenje bikovo daleč na okoli. Tedaj se je nekaj zganilo v močvirju, pojavila se je strahotna pošast, visoko je brizgnila iz žrela strupeni curek in se kot izstreljena puščica pognala proti biku. Strahotni zmaj s perutnicami in pokrit s ščitom, je z ostrimi kremplji zgrabil žival in široko odprl žrelo, da bi pogoltnil plen. Tedaj se je zasadilo zakrivljeno železo v mehki goltanec zmajev, v strašnih kolobarjih se je zvijal mogočni rep, biku v vamp. V tem trenutku so prihrumeli hlapci iz stolpa oboroženi z železnimi kiji in se vrgli na pošat. Še enkrat se je zvilo in zakrivilo dolgo zmajevo telo, potem je bilo končano in dežela je bila rešena od stisko zmajev.

Na mestu, kjer so ubili zmaja, je sčasoma nastala mirna vasica. Kjer je stal stolp, si je vojvoda sezidal obrambeni grad. Polagoma so sušili močvirje, posekali goščavo in s plugom razorali in obdelali zemljo. Tako je nastala naselbina, iz katere se je polagoma razvilo glavno mesto dežele — Celovec.

Pokret Narodne radikalne stranke. Radikalom ljubljanske in mariborske oblasti.

V zadnjem času se opaža v ljubljanski in, v manjši meri, v mariborski oblasti neopravičeno in škodljivo nesoglasje v vrstah pristašev Narodne radikalne stranke. Z ene strani organizira Akcijski odbor, — ki je pooblaščen za pripravljalo delo v svrhu ustanovitve strankinih organizacij v vseh po statutih predvidenih instancah, z druge strani pa »Glavno tajništvo«, katerega ustanovitev ni dobila potrebne sankcije Glavnega odbora — strankine pristaše odvojeno in v medsebojnem pobujanju, pri čemer se poslužuje čisto brezvednosti in odobrenja avtoritete Glavnega odbora. Da se temu napravi konec in da se privede organizacija stranke v ljubljanski in mariborski oblasti na pravilno pot, naznanja Glavni odbor Narodne radikalne stranke strankinim pristašem v ljubljanski in mariborski oblasti sledeče:

1. Edino Akcijski odbor v Ljubljani je pooblaščen, da čim prej izvede organizacijo Narodne radikalne stranke v ljubljanski in mariborski oblasti.
2. Da ima ta odbor po formiranju oblastnih odborov likvidirati, ker preneha šele s tem njegova funkcija.
3. Glavno tajništvo kot tako ni priznано in ne pooblaščen za kakršnokoli akcijo.
4. Glavni odbor je za sedaj v zvezi samo z že izvedenimi organizacijami z Akcijskim odborom.

Obenem nalaga Glavni odbor vsem strankinim organizacijam v ljubljanski in mariborski oblasti dolžnost, da mu čim prej pošljejo, v kolikor tega še niso storili, poročila o svojem formiranju z označbo sreza in oblasti, h kateri pripadajo.

V Beogradu, 1. jan. 1924.

Za Glavni odbor
Narodne radikalne stranke
Dr. Voj. Janić.

Sprejemanje članov.

V smislu čl. 5 strankinih statotov pozivljemo vse krajevne radikalne odbore v ljubljanski in mariborski oblasti, da na svoji prvi seji sprejmejo sklep o sprejetju onih članov, ki so se prijavili dotičnemu odboru in so podpisali izjavo o vstopu v stranko.

Prepis zapisnika o sprejetju članov morajo poslati vsi odbori Glavnemu odboru v Beogradu, in sicer potem akcijskega odbora v Ljubljani, odnosno potom okrožnega radikalnega odbora v Mariboru. Poleg prepisa zapisnika je treba poslati tudi točen popis članov.

Glavni odbor mora vse sklepe krajevnih radikalnih odborov v smislu točke II. 5 čl. strankinih statotov odobriti, nakar se bodo imena onih članov, ki so bili sprejeti, objavila v strankinem organu na podlagi podpisov strankinih statotov.

Prosimo vse predsednike krajevnih radikalnih odborov, da izvršijo to čimprej.

Istočasno pozivamo vse krajevne in srezke radikalne odbore, da se preskrbijo z obrazi A in B, ki jih morajo točno izpolniti in takoj poslati Glavnemu odboru v Beograd potom Akcijskega odbora v Ljubljani, odnosno potom okrožnega radikalnega odbora v Mariboru.

V Ljubljani, 7. jan. 1924.

Za Akcijski odbor:
Dr. Niko Zupanič, l. r., predsednik.
Ljubo D. Jurković, l. r., tajnik.

— Zagorje. Kljub napadom od nasprotnih strani, predvsem od strani naših demokratov in nezavisnih, ki so nam celo zagrozili s smrtjo, se je ustanovila krajevna organizacija Narodne radikalne stranke v Zagorju in stopa čvrsto na noge. Tri mesece težkega — najtežjega boja je za nami in danes rečemo lahko s ponosom, da se tudi slovensko delavstvo zaveda svoje dolžnosti. Kljub težkim oviram smo stopali v vrste Narodne radikalne stranke — in danes, ko smo prebili led, smemo upati, da postanemo najmočnejši faktor na deželi, kajti ljudstvo je spoznalo potrebo, da se združi v močni stranki, ki je edina zmožna, da pribori ljudstvu tiste pravice, ki jih do sedaj ni imelo, je — Narodna radikalna stranka. — Rudarji — ki so bili neštokrat prevarani od različnih demagogov, so jeli trumoma vstopati v Narodno radikalno stranko. Slovenski rudar ve danes dobro, da si ne bo izboljšal svojega gnetnega položaja z raznimi frazami, temveč le z bojem in delom v najmočnejši stranki naše države. Medsebojni boji so pri nas pojenjali — rudar si ne pusti, da bi ga pitali z raznimi frazami ljudje s Turjaškega trga — od katih ima naš rudar le slabe izkušnje, temveč stopa sam na noge, da si pribori svoje pravice — rudar sam — združen v močni stranki narodnega radikalizma. — Naše organizacije so jele pridobivati na članstvu med rudarji in istotako med našimi zavednimi kmeti. Vesel pojav imamo zaznati tudi na Izlakah — kjer bodo tudi kmetje v par dneh ustanovili krajevno organizacijo radikalne stranke. Mi pozdravljamo to gibanje in kličemo: *Iz naroda — za narod!* — Zagorski radikali.

— Babno pri Celju. Pri nas se pridno gibljemo. Dne 16. decembra smo ustanovili krajevno organizacijo Narodne radikalne stranke. Za predsednika je bil izvoljen g. Fr. Brence, mož, ki bo posvetil vse svoje moči naši ideji. Stranka se je pričela že širiti med kmetskim in delavskim ljudstvom, ki se zaveda, da mu lahko pomaga samo močna stranka, to je Narodna radikalna stranka, ki ima sama 110 poslancev, ne pa kakšna druga, n. pr. klerikalna, ki ima samo par poslancev.

NRS na Hrvaškem.

Narodnoradikalni pokret napreduje tudi na Hrvaškem. V Zagrebu se je 5. t. m. konstituiral mestni odbor sledeče: predsednik Ivan Pranič-Požezanin, podpredsednika, dr. Milan Kusulja, odvetnik in Nikola Mihurđin, kontrolor v pok., tajnik Pavao Ostojčić, blagajnik dr. Svetozar Varičak, univer. docent. — V Požegi se je vršila 2. t. m. srezka konferenca, na kateri je bil izvoljen za srezkega predsednika stavb. svetnik Milan Čudič, za tajnika pa Kosta Popović, ravnatelj poljedelske šole v Požegi. — Tudi v hrvaškem primorju se širi ideja narodnega radikalizma. — Nedavno je skupina hrvaških kmetov poslala g. Pašiču iskrene pozdrave z željo, da se organizirajo v NRS, katero so spoznali za pravo kmečko stranko.

Prosveta.

p Umetniško delo. Naš znan kitar Gj. Jovanović je izdelal veličastno delo »Srbija«, ki ga je odkupilo prosvetno ministrstvo za svojo galerijo slik in kipov.

p Pisatelj Anatole France, svetovnoznani književnik, je resno obolev ter leži v pariški bolnici.

p Samomor ruskega pisatelja Antipova. Nedavno je izvršil v Moskvi samomor pisatelj Fjodor Fjodorovič Antipov, kateremu je boljševiška vlada odvzela njegovo posestvo in je izročila delavski komuni, ki je uničila njegovo bogato knjižnico. Antipov je bil »ruski Strindberg«. Rojen je bil l. 1890 v Moskvi.

»Radikalni Glasnik« je glasilo vseh onih, ki služijo resnici, iščejo pravico in ljubijo svoj narod.

Iz našega časopisja.

Srbi in naša država.

»Samouprava« (Beograd): Srbi hočemo enostavno, centralistično državo z enakimi pravici in dolžnostmi za vsa plemena in za vse vere. V taki državi vidimo najzanesljivejšo jamstvo za obstoj naše narodne države. Hočemo državo, katero bodo enako ljubili, čuvali in branili vsi državljani. Hočemo zdravo, moderno, demokratično državo, kjer se bo počutil vsak sin našega troimenega naroda kakor v svoji hiši, kjer je popolnoma preskrbljeno za njegovo življenje in obstanek. Hočemo, da so v naši državi Srbi, Slovenci in Hrvati popolnoma enakopravni in da skupno skrbijo za skupno državo.

Narodne manjšine.

»Zastava« (Novi Sad): Naše narodne manjšine morajo videti, da živijo sedaj v narodni državi in da nobena narodna država ne more izpolniti takih zahtev, kakor jih postavljajo one. Rok za prehod v njihove narodne države je potekel in sedaj je čas, da se enkrat pomirijo s svojo usodo, ki so si jo sami izvolili.

Demokrati in opozicija.

»Srpska Riječ« (Sarajevo): V času, ko je Radić doživel poraz Donkihota pred mlinom na veter, je bil poskus g. Marinkovića odveč. Ne samo zato, ker ga tolmači opozicija kot slabost, ki ji služi kot povod za njeno nadaljno upanje v abstrakcije, tem več odveč tudi zato, ker prihaja od strani, ki ni merodajna z ozirom na realne posledice takega poskusa. Sodeč po pisavi opozicijskega tiska v Zagrebu in Ljubljani se zdi, da je tudi federalistični blok o tem popolnoma na jasnem.

Krivda hrvatske inteligence.

»Odjek« (Zagreb): Radić je nevaren politični šarlatan. Kmetom se je predstavil z lažnivo skromnostjo, s torbo, s skorjo suhega kruha in s čebulo. Kmetje so ga sprejeli z nezaupanjem. Tudi je vplival na kmete še režim močne roke, pa tudi učiteljstvo in duhovščina, ki nista razumela Radićeve politike, ki takrat še ni bila republikanska, mirotvorna in človečanska. Zato je Radić pričel boj proti učiteljstvu in duhovščini. Med kmeti je zasejal sovraštvo do nekmetov. Leta 1918 po zrušitvi habsburške monarhije so kmetje, trenutno oproščeni režima močne roke, pričeli ropati in požigati »gosposke« hiše itd. Hrvatska inteligenca ni spoznala niti po osvoboditvi svojih nalog med narodom. Tako je ostalo vodstvo kmetov v Radićevih rokah: višek politične nezrelosti pa je pokazal Svetozar Pribičević, ki je napravil iz Radića mučenika za kmečke pravice. Današnji položaj na Hrvaškem je zakrivila hrvatska inteligenca s protinarodnim delom v minulosti in z brezdeljem v sedanosti.

Demokratski polom.

»Radikalna Omladina« (Vukovar): Demokratska stranka nas ni nikdar ovirala kot resen politični nasprotnik, ker smo vedeli, da mora s svojim programom izgubiti ono značajnost, s katero je stopila v politično življenje. Zapustila je vsa svoja načela ter se hoče sedaj pred smrtjo zvezati s komurkoli samo, di bi ji kdo za par dni podaljšal življenje.

Dopolnilo k moji izjavi.

V drugi številki »Radikalnega Glasnika« sem podal izjavo, v kateri naglašam, da nisem popolnoma nič identičen s trditvijo g. Karola Odlazek. Javnost pa bo gotovo interesirala mistifikacija, katero izvajajo ti ljudje v svojih glasilih. Da je napad na mojo osebo v »Strokovni Borbi« popolnoma brez vsake stvarne podlage, dokazuje dejstvo, da hočejo blatiti poštene ljudi s svojimi izmišljotinami. Kakor sem izvedel, je brat g. Karola Odlazka izjavil, da me bo postavil pred sodišče radi njegove trditve v »S. B.«. Ker pa se rudarji za to stvar zelo interesirajo, moram poudariti, da je to samo njih lastna izmišljotina. Dne 8. t. m. sem vprašal g. B. radi moje obdolžitve, pa mi je med dvema pričama izjavil, da on ni dejal, da sem trdil, da je dotične novice poneveril, pač pa, da on tega ni rekel g. Karolu, ter da je stvar radi poneverbe pristavil omenjeni gospod sam.

Prav je gospodje, če ste me tožili, bo vsaj prišla resnica na dan. To naj služi v vednost vsem tistim rudarjem, ki se za to stvar zanimajo.

Z narodni-radikalnimi pozdravi

Zagorje, 12. januarja 1924.

Jakob Rahne.

— Velika nesreča na morju. Ameriški parnik »Comejos«, ki je odplul s 300 potniki iz Carigrada v Crno morje, je v nevihti vsled megle izgubil pravo smer ter zaveznil v pečine in se potopil s vsemi potniki.

Dopisi.

Novomeški gerent in okrožni zdravnik dr. V. Gregorič, nesebičnež, ki mu ni najti para v celem povečanem Novem mestu, je nekaterim trn v peti. V svoji oholi zavisti se zaletavajo vanj, hoteč mu ovirati požrtvovalno delo za Novo mesto in rojake Novomeščane. Nesmiselni kritiki in izpostavljenost le njegovo privatno delo, na prav tendenciozen način se ga napada tudi kot uradno osebo pri izvrševanju uradne dolžnosti. 30. decembra lani je umrla tu gospa Marija Kenda roj. Zupančič na trebušnem legarju. Po službenih predpisih je odredil okrožni zdravnik dr. Gregorič izolacijo umrle in le njegovi dobrosrčnosti se imajo zahvaliti njeni sorodniki, da je smela ostati mirlica doma. Vstop v hišo je bil radi velike infekcijske možnosti seveda prepovedan in istotako pogreb. In nekateri kratkovidneži so, mesto bi bili hvaležni za varnostne odredbe proti epidemiji, na prav grd način obsojali edino pravilno postopanje. Dr. Gregorič je vršil le svojo uradno dolžnost kot okrožni zdravnik in gerent. Zdaj pa se ga napada v »naznanilu in zahvali« ranjkinih sorodnikov, ki so je prinesli naši dnevnik v zadnjih dneh (menda 5. t. m.). Informirani smo, da ne zadene sorodnikov umrle tozadevno nobena krivda, hrabri individuum, ki se skriva za imeni drugih, pa bo za svojo predrzno objavo dobil plačilo pred sodiščem.

— Novo mesto. »Slovenec« je prinesel o občnem zboru NRS »duhovito« poročilo. Zaletel se je v predsednika krajevnega organizacije dr. V. Gregoriča, moža poštenjaka, kakršnega nima »Slovenec« v dolenski metropoli. Gospode boli izid občinskih volitev. Šestimi mandati so upali, računajoč na napredno razdvojenost, zagospodariti naprednemu Novemu mestu. Ker pa jim je prekrizal račune ravno dr. Gregorič s svojimi tremi mandati, zato in odtod vsa njihova jeza. Sicer pa je »Slovenec« pisanje o »paktu z demokratsko zlahoto« neresnično. Nismo se združili z demokrati, temveč z »Gospodarsko stranko«, ki je napredna in v kateri so tudi samostojneži in neopredeljeni. »Slovenec« očitek je torej zgolj zlobno podtikanje. In ne le to. V »demokratski zlahoti« smo z našim paktom z »Gospodarsko stranko« še celo izrinili enega demokrata, drugega pa politično skoro onemogočili ter tako pripomogli v občinski odbor nedemokratu, za katerega smo se tudi zedinili, da bodi župan, samo da se reši naprednost našega mesta. Toliko v pojasnilo, da bo razumljivo »Slovenec« zavito poročanje. Zadeva g. B. je bila pojasnjena v poročilu o občnem zboru. To je naš prvi in zadnji odgovor.

— Babno pri Celju. Gasilsko društvo je priredilo mično igro »Bela vrtnica«, ki se je vršila 6. januarja v Narodnem domu. Društvu, ki si je lani postavilo nov gasilski dom, želimo, da nadaljuje započeto delo v korist cele okolice.

Javno mnenje ustvarja časopisje. Množice verujejo to, kar jim sugerira časopisje. Zato podpirajmo in razširjajmo le lastno časopisje, da bo naše prepričanje tudi prepričanje javnosti.

Gospodarstvo.

Ofenziya proti fran. franku.

Veliko pozornost vzbuja zadnje tedne ofenziya proti francoskemu franku, ki ga je vrgla iz njegovega položaja ter ga na vseh mednarodnih denarnih tržiščih močno oslabil. Ta ofenziya, ki jo je vprizorila mednarodna spekulacija in pri kateri imajo v največji meri Nemci svoje prste vmes, je precej podobna igri mednarodne spekulacije z dinarjem pred dvenimi leti. Seveda le v splošnem, ker je bilo ozadje te precej različno od ozadja sedanje ofenzije proti francoskemu franku.

Nemci in drugi nasprotniki Francije in njene politike sicer na vse kriplje dokazujejo, da padanje franka ni zakrivila mednarodna spekulacija in da Nemci nimajo pri deruti franka nobene krivde. Teda vse to njihovo dokazovanje je tako prozorno, da je že samo na sebi neverjetno. Francoska vlada pa je poleg tega v posesti dokumentov, ki popolnoma jasno dokazujejo, kaj je bil neposredni vzrok padanja franka.

Ti dokumenti dokazujejo, da je obstojal že dalj časa med nemškimi bankirji in industriji načrt, da v zvezi in s pomočjo nekaterih inozemskih spekulativnih pritiskov francoski frank navzdol ter s tem škodujejo francoskemu gospodarstvu. Ker Nemci niso mogli izbojevati svoje volje s pasivnim odporom v Poruhru, hočejo to doseči na drug način. Franku hočejo uničiti vso njegovo vrednost kot plačilno sredstvo, da bi s tem onemogočili nadaljnjo zasedbo Poruhru in prislili Francoze, da se umaknejo.

Nakana pa se ni posrečila in se tudi ne bo. Francosko gospodarstvo je sicer močno obremenjeno radi izdatkov za obnovo obširnih v vojni opustošenih pokrajin, za katere izdatke so edino kritje nemške reparacije ki pa so končno le precej negotova stvar. Ne toliko radi tega, ker bi jih ne bilo mogoče dobiti, temveč zato, ker ni gotovo, kdaj jih bo Francija dobila. Francija je, kakor znano, sama zabožala potrebne vsote, ki so vsekar ogromne. V celoti pa je francosko gospodarstvo že toliko urejeno, da ono samo nikakor ne opravičuje sedanje derute. Tega dejstva ne zakrije še tako zavijanje Nemcev in njihovih pomagačev.

Prvotno so v Franciji splošno smatrali, da bo ostala ofenziya brez vsakih znatnejših uspehov, kar je bilo razvidno tudi iz velikega zaupanja, ki ga ima francosko prebivalstvo do svoje države in do svoje valute. Kljub nazadovanju franka Francozi namreč, vsaj spočetka niso skušali zamenjati svoje prihranke za stvarne vrednosti. Vendar je bila ofenziya proti franku zasnovana in izvedena tako široko, da se je končno polastil nemir tudi francoskih vodilnih krogov, ki so nastopili proti spekulantom z radikalnimi sredstvi.

Tudi proti dinarju so naperili mednarodni spekulanti pred dvema letoma silno ofenzivo. Radi še neurejenih gospodarskih razmer v naši državi in pa radi nezaupanja, ki ga je imelo inozemstvo do naše države, je imela tedaj spekulacija lahko delo. Ogromen uvoz je povzročil, da so bile v inozemstvu vedno velike količine dinarjev, s katerimi je spekulacija pritiskala dinar navzdol.

Ko je prevzel finančno ministrstvo sedanji finančni minister dr. Stojadinović, si je postavil za svojo prvo nalogo dvig in stabilizacijo dinarja. Njegova prizadevanja so imela silen uspeh, kar vidi vsakdo. In tudi francoski vladi ne bo težko, da s primernimi protukrepi vrže spekulacijo in stabilizira frank. To se ji je do sedaj še vedno posrečilo in se ji bo gotovo tudi sedaj.

g Slovenska banka v Clevelandu. Eno največjih gospodarskih del, kar so jih kdaj pričeli naši ameriški izseljenci, je ustanovitev slovenske banke »The North American Banking and Savings Co.« v Clevelandu v državi Ohio.

g Ameriški pridelek živeža. Lani se je v Združenih državah pridelalo živeža za 8.322.695.000 dolarjev. Najdragocenejši pridelek je koruza, katere se je pridelalo v vrednosti 2.222.013.000 dolarjev. Potem pride bombaž, katerega vrednost znaša en tisoč 700 milijonov. Seno se cení na 1.300.000.000 dolarjev. Skupno se je pridelalo za skoro 900.000.000 dolarjev več živeža nego lani 1922.

g Trgovinska pogajanja med našo kraljevino in Avstrijo se prične koncem tega meseca.

g Svinčni rudniki. V Sloveniji se koplje svinec v Mežici, kjer je tudi topilnica. V Srbiji je mnogo svinca, posebno okoli Krupnja, kjer so topilnice. Nadalje v Avali, Kosmaju, Rudniku, Brusnici in drugod.

Borzni pregled.

Na naših domačih borzah v Beogradu in Zagrebu je bil promet v minulem tednu precej slab. Od tujih deviz je nazadoval edino le francoski frank v večji meri in je bil finančni minister prisiljen, izdati zaščitne odredbe proti spekulaciji s frankom v Zagrebu.

Dinar se je držal na povprečni curiški pariteti 6.45. Najstabilnejši je bil v Londonu (385), kjer ne zaznamuje sploh nobene izpremembe. Nazadoval je edino v Trstu (na 25.70), za kar pa bo najbrž vzrok obilica dinarjev v Trstu radi preživnega uvoza iz Italije. Povsod drugod se je dinar zadnje dni učvrstil.

Ojačanje dinarja je v glavnem posledica uspešnega izida konference Male antante v Beogradu in pa rešitve reškega spora. Oboje je vplivalo v inozemstvu ugodno na dinar, ki se je povzpela na Dunaju na 798, v Budimpešti na 322 in v Pragi na 38.50. Dinar je zrastle v Parizu na 23.20, kar pa je deloma pripisovati padcu franka. V Curlihu je notiral stalno 6.45.

Zelo verjeten je nadaljni porast dinarja radi ugodne likvidacije reškega spora. Curih sicer še ni reagiral, vendar je verjetno, da bo v kratkem. V splošnem pa moremo zaznamovati minuli borzni teden z ozirom na naš dinar kot miren, kar je za našo valuto zelo ugodno.

g Žage v naši kraljevini. Vseh je 2654, od teh je 242 velikih obratov, od katerih je v Sloveniji 100, v Hrvatski 80, v Bosni in Hercegovini 30, v Srbiji 14, v Vojvodini 16, v Črnigori 2. Od malih obratov je v Sloveniji 1900, v Hrvatski 150, v Bosni in Hercegovini 70, v Srbiji 269, v Črnigori 23.

g Žitni trg je bil zadnje dni bolj čvrst, ker je ponudba blaga popolnoma prenehala. Inozemstvo ne kupuje več. V Bački notira pšenica 335—342 Din, oves 230 Din, ječmen 275—280 Din, pšenična moka št. (0) 5.85—5.94 Din, otrobi 175 Din.

g Sladkorna produkcija Rusije znaša po ruskih podatkih do koncem novembra lanskega leta 16.054.245 pudov belega kristalnega sladkorja in 96.492 pudov surovega sladkorja. (Pud je 16.38 kg.)

g Bolgarski lev kljub prvotnemu izboljšavanju stalno pada.

g Vinska letina v Franciji je znašala v minulem letu: zaloge 5.439.755 hl in novi pridelek 56.982.933 hl, skupaj 62.422.688 hl.

g Novo investicijsko posojilo. Finančni minister dr. Stojadinović prične v kratkem pogajanja z neko inozemsko finančno skupino za večje investicijsko posojilo. Posojilo se bo uporabilo za zgradbo državnih poslopij, šol in za osuševanje poplavljenih pokrajin.

g Izvoz hrastovega lesa. Po statistiki generalne direkcije carin je bilo leta 1923 izvoženih iz naše države 142.560 kubičnih metrov lesa. V Italijo je šlo te količine 96.420 kubičnih metrov. Glavni naš odjemalec hrastovega lesa je Francija, vendar je ta trgovina s hrastom med našo državo in Francijo po novem letu zelo nazadovala.

g Pridelek maka v naši državi je znašal v minulem letu 1.500.000 kg. Ker so bile odkupne cene za mak (opli) povišane, se pojedelsko ministvo nadeja, da se bo pridelek let s podvojit.

g Uvoz v našo državo preko Rške je znašal v prvem polletju minulega leta 431.365 metrskih stvov.

g Novo štajersko vino se je zadnji čas podražilo.

g Podaljšanje roka za dopolnilno prenosno takso. Ljubljanska trgovska in obrtniška zbornica kakor tudi zagrebški denarni zavodi so zaprosili generalno direkcijo posrednih davkov za podaljšanje prijavnega roka. Finančni minister in generalna direkcija sta tej prošnji ugodila in je generalna direkcija posrednih davkov podaljšala prijavni rok od 11. januarja do 15. februarja.

* Črvi v snegu. V Halmstadu na Švedskem so opazili na snežni površini drobne temnordeče črve, dolge do 4 cm. Črvi so padali skupno s snegom. Večjo zbirko teh čudnih črvov so poslali znanstvenikom.

* Komunizem v slaščičarni. Posestnik neke berlinske slaščičarne je poklical dva policaja in jima izročil dva gosta, ki nista hotela plačati stroškov v znesku 23 zlatih mark. Ko sta hotela stražnika odpeljati sladkosnedeža na policijo, sta se uprla in pošteno ozmerjala stražnika. Končno pa sta morala na policijo, kjer se je ugotovilo, da sta sladkosnedeža komunistična poslanca Mallzahn in Neumann.

* V zrakoplove čez severni tečaj. Raziskovalec severnega tečaja Amundsen namerava v maju ali juniju preleteti v zrakoplovu severni tečaj. Njegova ladja je že odplula proti Spitzbergu, odkoder ho odšla ekspedicija.

Zanimivosti.

Moški in ženska.

Dr. B. Milojević je imel te dni v veliki dvorani beogradske univerze zanimivo predavanje, iz katerega priložujemo sledeča izvajanja:

Živimo v času ogorčenega boja med moškim in žensko. Eni pravijo: Med moškim in žensko je ogromna razlika. To so popolnoma nasprotna si bitja. — Drugi pa pravijo: Med obema ni nobene splošne razlike. Vse živali so dvospolne. Torej sta moški in ženska v genetični zvezi. Toda kakšna je ta zveza? S poskusi je dokazano, da obstajajo med obema medspol. Poskusi se vršijo navadno potom križanja živali različnih plemen. Dunajski biolog Steinach je delal poskuse na morskih prašičkih. Ponesel je spolne žleze iz moškega v žensko in obratno. In zgodilo se je, da je ženska postala moški z vsemi moškimi lastnostmi in obratno. Predavatelj je dokazal svoja izvajanja s sklopčnimi slikami.

Nemški biolog Hertwig je delal poskuse z žabami. Znano je, da ima ženska žaba toliko moških kolikor ženskih jajc. To ravnotežje pa se more spremeniti. Biolog je ločil žensko žabo za 96 m od moške in na svet so prišle same moške žabe.

Toda kaj je s človekom? Ali je tudi človek istočasno moški in ženska?

Odgovor: Da! Kakor rečeno, človeško bitje je dvospolno. Pri nekaterih sta oba spola enako razvita. To so hermafroditi. Predavatelj je podprl tudi ta izvajanja s sklopčnimi slikami. Občinstvo je bilo zelo nestrpno od radovednosti. In res se je pokazala na platnu mlada in zadosti razvita ženska v črnem obleču.

To ni ženska! Je iznenadil predavatelj poslušalce, to je mladenič, ki je prišel k naboru!

Nato je videlo občinstvo na platnu starčka z dolgo belo brado.

Zopet ste se prevarili! To je slika ženske, ki ima dvoje otrok. Slika neke odlične matere! Je pojasnil predavatelj.

Na platnu se je prikazala lepa mlada ženska z razvitim oprsjem in z dolgimi, črnimi, »azpletenimi lasmi!

Predavatelj je pojasnil: To je mladenič, ki bi ga bila skoraj dočela nesreča. Nastanil se je v nekem pariškem hotelu. Po naključju se je seznanil z nekim Američanom, ki ga je napadel v hotelski sobi in ga težko ranil na spolovilo. Tako je revož prišel na operacijsko mizo, kjer so mu zdravniki odstranili žleze. In iz mladeniča je nastala ta lepa deklica! Poje sopran in razpolaga z vsemi ženskimi lastnostmi!

Samo še en slučaj biologa Steinacha. V avstrijski vojski je bil topničar z vsemi ženskimi lastnostmi: govoril in obnašal se je kakor ženska, imel je ženske prsi, izogibal se je moške družbe in ni obdeval z ženskami. In vendar je imel ta topničar zelo razvit moški organ. K sreči je dobil tuberkulozo v organu in prišel tako pod operacijski nož. Zdravniki so izvršili gotovo operacijo s pomočjo nekega zdravega vojaka in ta poljanski topničar je postal pravi mož ter se je pozneje oženil in imel otroke.

Predavatelj je zaključil svoja izvajanja z besedami: Med moškim in žensko je samo sekundarna razlika. To trdijo danes vse avtoritete v biologiji. V vsakem moškem obstoji potencialna ženska in v vsaki ženski potencialen moški. Končno je dal predavatelj prisotnim moškim sledeči nasvet: bodimo malo ali malo manj izobraženi!

Kako se pride v Ameriko.

Lani so ameriške oblasti prepovedale vstop v Zedinjene države tudi 262 otrokom pod šestnajstim letom, ker so potovali sami, ali pa niso prišli k očetu in materi. Otroci, ki prihajajo k bližnjim sorodnikom utegnejo biti pripuščeni, toda šele po strogi preiskavi in proti primernemu jamstvu. Ako so ti otroci izključeni, se morajo vrniti tudi eventualni njihovi spremljevalci. Tako je bilo izključenih tudi 198 odraslih, ki so spremljali otroke, ali bolnike. Vrniti se morajo seveda vsi na svoje stroške.

Izključenih je bilo tudi 141 tujcev, ki so se hoteli vtihtapiti v Zedinjene države iz Kanade in Mehike. Ta razlog izključitve je zelo važen za one, ki mislijo, da je lahka stvar priti iz sosednih dežel v Zedinjene države. Tujci, ki so se naselili v sosednih deželah potom parobrodskih družb, ki nimajo posebne naselniške pogodbe z Zedinjenimi državami, smejo prositi za vstop v Zedinjene države šele po dveh letih. Skoro vse kanadske ladije so priznane, toda niti ena izmed parobrodskih družb, ki vozijo v Mehiko, ni pripoznana. Kdor dopotuje na parobrodu priznanih družb v Kanado ali Kubo, mora čakati tam najmanj eno leto, predno sme priti v Zedinjene države, toda kdor gre v Mehiko, mora čakati najmanj dve leti. Kljub temu

pa spada še vedno pod kvoto svoje rojstne države in šele po petih letih bivanja v kaki ameriški državi sme priti v Zedinjene države brez ozira na kvoto. Kdor se da zapeljati od brezvestnih ali nevednih ljudi, napravi korak, ki je lahko zanj pogubonos.

Vizum ameriškega konzula ni nobeno jamstvo, da bo dotičnik pripuščen v Zedinjene države. Odločba pade še le v ameriškem pristanišču. Ameriški konzul je dolžan opozoriti inozemca, ako sumi, da utegne biti izključen. Ako gre dotičnik kljub opozorilu na pot, stori to na svojo odgovornost in škodo.

Lani je bilo izključenih še nad 2000 ljudi, ker so prišli čez kvoto. Izključitev radi kvote predstavlja drugo največjo kategorijo izključenec. Ako je kdo dobil potni list in ameriški vizum, je edini nasvet, ki mu ga lahko dajo prijatelji iz Amerike ta, da naj si dotičnik izbere parnik, ki dospe v Ameriko začetkom meseca ali vsaj do tedaj, dokler ni izčrpana mesečna ali letna kvota.

V vsaki naselniški postaji je odbor za posebno preiskavo. Zaslišavanja pred odborom niso javna, toda priseljenec ima pravico zahtevati prisotnost prijatelja ali sorodnika. Sklep odbora je končno veljaven, ako se kdo izključi radi bolezni. Proti temu sklepu ni priziva. Proti drugim izključitvam je dovoljen priziv na Secretary of Labor, katerega odločitev je končno veljavna.

O suženjstvu.

Sužnjost, ki je cvetela zlasti pri paganskih narodih, se je vzdrževala tudi še dolga stoletja potem, ko je krščanstvo začelo oznanjati enakost človeškega dostojanstva vseh razumnih in po božji podobi stvarjenih bitij. Znano je, da so paganski narodi s sužnji lepše ravnali kakor pozneje njihovi krščanski gospodarji. Razni romani iz rimske dobe nam pričajo, da so Rimljani s sužnji prav lepo ravnali in jim pogostoma podeljevali svobodo. Seveda so bile tudi izjeme. Še dandanes imamo razvito suženjstvo v Ameriki, ker s sužnji prav grdo ravnajo.

Zanimivo je vprašanje, kako dolgo se je suženjstvo ohranilo v evropskih državah. V Franciji se je odpravilo suženjstvo z veliko revolucijo, v Rusiji ga je odpravil Aleksander II. leta 1861. V Franciji so še v 13. stoletju delili podložnike v 3 kategorije in sicer v prave sužnje, ki so bili gospodarjeva lastnina in je razpolagal gospodar z njimi ravno tako kot naši kmetje z živino. V drugi kategoriji so bili hlapci, ki sicer niso bili več sužnji kot prejšnji, vendar so bili v svojih človeških pravicah zelo omejeni. V tretji kategoriji so bili najemniki. Zentli se posamezne kategorije niso smele med seboj, če pa so se, so otroci iz teh zakonov delili usodo nižje stoječega roditelja. Papaz Hadrian IV., ki je bil suženjskega rodu, je proglasil veljavnim zakon med prvo in drugo kategorijo — med sužnji in hlapci — vendar so se morali sužnji v tem slučaju odkupiti pri svojem gospodarju. Iz leta 1220 se je ohranila neka pogodbeni listina, iz katere povzamemo, da so kupčevali s sužnji tudi cerkveni dostojanstveniki, kljub temu, da so oznanjali enakost vseh ljudi. Ta listina namreč vsebuje pogodbo, ki jo je sklenil škof v Soisson z nekim vojakom, ki je dal škofu neko sužnjo za škofovega sužnja. Sužnji so med drugo imovino spadali tudi v dedščino in dediči so si jih med seboj razdeljevali kot živino, ali pa jih prodali in si delili izkupiček. Bila je tudi navada, da so sužnje dajali za spomin. Iz leta 1375 je ohranjena listina, po kateri so neki naselniki v Provenzi zamenjali vse svoje sužnje za zemljo. V 15. stoletju je bilo v Franciji še mnogo sužnjeve vseh človeških plemen od afriškega črnca pa do belokožcev. V Perpignanu je leta 1438 pisal neki meščan notarju, naj mu preskrbi 5–6 let starega otroka sužnja in mu je obljubil zanj 2835 frankov. V XVI. stoletju so plačali za nekega sužnja 2410 frankov in ravno toliko za 23 let staro sužnjo, ki je v par dneh po nakupu imela postati mati. Neko belo krščeno sužnjo, ki je bila tatarskega pokolenja je kupil neki duhovnik za 3580 frankov, mogoče iz namena, da bi ji podelil prostost, ali pa iz kakega drugega, o tem zgodovina ne poroča.

Ako je oče pijanec, zgubi njegova lči sposobnost, da doji svoje otroke. Ta sposobnost je izgubljena tudi za vse poznejše generacije.

Dr. Gustav Bunge, univ. profesor v Baslu (umrl l. 1922).

Vsak član Narodne radikalne stranke čita in naroči „Radikalni Glasnik“!

Prvi spomini.

Zanimivo je vedeti, kako daleč nazaj v detusko dobo sega človekov spomin in na kaj se človek najdalje spominja prvič že z osebnega stališča vsakega posameznika, drugič pa tudi z vzgojnega stališča. Težavo pri tem dela navadno to, da otrok pogosto zamenjuje prave spomine, ki jih je ohranil iz prvih let, in pa to, kar so mu pripovedovali o tej njegovi dobi stariši in vzgojitelji. Na Angleškem je umrl nedavno Oskar Browning, ki se je še popolnoma dobro spominjal slavnosti o priliki poroke kraljice Viktorije, dasi je bil tedaj star komaj tri leta. Dickens se je še spominjal, kako je gledal vojake, ki so vezbali na Chathamu, dasi je šel od tam proč šele kot dve in pol leta star deček. Pač izreden slučaj ker malo je oseb, ki bi se spominjale nazaj v dobo pod tremi leti. Nekoč je sotrudnik angleškega lista »Daily Mail« o tem konferiral z nekim psihologom, ki je kar na ulici tudi tujce izpraševal, kako daleč in na kaj se spominjajo. Ta mu je pripovedoval, da je navadno zvedel, da se ljudje spominjajo najdalje v dobo med petim in šestim letom. Predmet teh spominov pa so navadno domače živali kakor psi, mačke, zajčki, morski prašički, pač takšne stvari, ki otrokovo mišljenje v tej dobi najbolj okupirajo. Zelo mnogo jih je tudi pripovedovalo, da je najstarejši njihov spomin oni, ko se jim je v noči ali po dnevu pomnožila družina za enega člana in jim je štorčja prinesla bratca ali sestrico.

Golobja pošta.

V starejših časih so se v Egiptu in Aziji posluževali golobov za dostavljanje pisem; Tudi zdaj je v nekaterih pokrajinah Azije ta golobja pošta še v navadi.

Golobje, ki jih rabijo za prenašanje pisem, mcarajo biti, če so še mladi, za to na poseben način odgojeni. Baje so beli golobje z rdečimi nogami in rdečim vratom za ta posel najspornejši. Brž ko nekoliko dorastejo in dobijo malo perja, jih paznik navadi, da iz njegovih rok jemljejo potrebno hrano in vodo. Ker so na ta način odgojeni, čisto domači in krotki, jih denejo v kletko, ki je zgoraj odprta, ter jih na isti način kakor prej oskrbuje drug paznik. Ko so se tekom tega časa privadili tudi novemu pazniku, tedaj jih s pismi že lahko pošljejo v njihovo domovino in od tam: zopet nazaj.

Na zelo fin papir pisano in v kratko peresno puščico zaprto pismo pritrdijo namreč med golobovo perje. Tega zanese potem na prosto polje in ga spuste v določeni smeri. Večkrat ga kak četrt ure daleč spremlja paznik in ga v slučaju, da bi se hotel spustiti na kako drevo, napoti dalje. V svrhu varnosti, da se golob spotoma kje ne zadrži, ga pred potovanjem dobro nakrmijo. Tako leti ta s svojim pismom na oni domeni kraj, ki mu je še od prvotnega, tamkajšnjega bivanja dobro znan.

Tu mora biti že vse pripravljeno, da ob svojem prihodu lahko takoj zleti v svoje nekdanje prebivališče. Brž ko prileti, ga ujamejo in mu odvzamejo prineseno pismo. Na isti način postopajo potem, če hočejo na pismo takoj odgovoriti.

Ta golobja pošta se zdi sicer kaj neprikladna, ker se s pomočjo nje moreta izmenjavati po enem golobu le dva kraja, tista namreč, ki ju golob pozna, vendar lahko tak golob preleti v enem samem dnevu čez 800 km.

V drugi polovici 11. stoletja je več bagdaskih kalifov vzdrževalo take golobje pošte, ki so pa po vpadu Turkov prenehale obratovati. Eden izmed teh kalifov, ki je imel celo množico takih golobov, je dal vsakemu teh posebno ime, ki ga je vedno varovalo pred kako zameno. Lahko se je namreč zgodilo, da je v drugem slučaju pomotoma ali celo iz neprevidnosti poslal kakega goloba na drug kraj, kakor navadno ter je ta na neznan pošti zašel in ga ni bilo več nazaj h kalifu. Še od začetka 16. stoletja so v Mali Aziji vzdrževali golobje pošte. Po marsikaterih krajih so bile celo javne poštne postaje, kjer so pisma sprejemali in jih odpošilljali v naslovljene kraje.

Pozneje so ta orientalski običaj, uporabljanje golobov za prenašanje pisem, vpeljali tudi po zapadnih deželah. Ko so l. 1870 Nemci oblegali Pariz, so poštni promet med obkoljenimi Parižani in ostalo Francijo posredovali skoro edine golobje. Kasneje so se ostanki te golobje pošte ohranili le še v posameznih društvih, ki so iz ljubezni do davne tradicije gojila to pošto še nadalje. Smatrajo, da je njih naloga v tem, golobe za ta posel čimbolj usposobiti, da celo izuriti. In res večina golobov-poštarjev srečno pride na cilj. Le redkokdaj se pripeti, da celo na večji, čez 400 kilometrov dolgi poti postane tak golob žrtvikragulja.

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika«.

Urednik: Ivan Podržaj.

Odg. urednik: Ivo Kisovec.

Tiska »Zvezna tiskarna«.

Jadranska banka, a. d. Beograd

Delniška glavica: Din 60,000.000 — Rezerva Din 32,515.000 —

Podružnice:

Bled
Cavtat
Celje
Dubrovnik
Ercegnovi
Jelsa

Jesenice
Korčula
Kotor
Kranj
Ljubljana
Maribor

Metković
Prevalje
Sarajevo
Split
Sibenik
Zagreb

Amerikanski oddelek.

Naslov za brzojave: JADRANSKA.

Afilirani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.

FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82. New-York City.

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

Najcenejši pisalni stroji

stari ali novi

v mehanični delavnici

Ludvik Baraga, Ljubljana,
Selenburgova ul. 6/1.
Pisarniške potrebščine!

Brzo - brzo

na vlak v Celje v veletrgovino
R. Stermecki, kjer kupite letos

sukno

za moške in volneno za ženske obleke, parhent, belo, pisano in rujavo platno, kakor tudi vso drugo manufakturno robo po čudovito nizkih cenah. V lastnem interesu se vsakemu priporoča, da enkrat poskusi kupiti v veletrgovini

R. STERMECKI, CELJE.

Trgovci engros - cene.

SPLOŠNA KNJIZNICA

Št. 1.	I. Albreht: Ranjena gruda, povest, broš.	Din 12	vez.	Din 17
2.	R. Murnik: Na Bledu, povest	16	"	22
3.	I. Rozman: Testament, ljudska drama	12	"	17
4.	C. Golar: Poletno klasje, izbr. pesmi	20	"	26
5.	F. Milčinski: Fridolin Žolna, humor.	8	"	13
6.	Dr. Lavo Čermelj: Boškovičev nauk,	16	"	23
7.	Utva: Andersenove pripovedke,	12	"	17
8.	Gaboriau: Akt št. 113, roman	22	"	28
9.	Fr. Veber: Problemi sodobne filozofije	24	"	30
10.	I. Albreht: Andrej Ternouc, povest	6	"	11
11.	P. Golia: Peterčkove poslednje sanje	12	"	17
12.	Fr. Milčinski: Mogočni prstan, nar. prav.	12	"	17
13.	V. M. Garšin: Nadežna Nikolajevna, pov.	10	"	15
15.	E. in I. Goncourt: Renée Maupérin, rom.	15	"	21

Cene se razumejo brez poštnine.

ZVEZNA KNJIGARNA - Ljubljana, Marijin trg 8 in po vseh knjigarnah.

Praktična darila

so čevlji z znamko

Prodaja v Ljubljani:
Breg št. 20
Aleksandrova c. 1
Prešernova ulica
Seljak

Na deželi
v vsaki
večji trgovini
s čevlji!

Na veliko razpošilja tovarna

Peter Kozina & Ko.
Tržič — Gorenjsko

!!! Ceniki na zahtevo brezplačno !!!

Prvorazredni moderni brzo-pisalni stroj.

STOEWER RECORD

Vrhunec finomehanike.

Zastopstvo Lud. Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica šte. 6/1.

Zvezna tiskarna in knjigarna

Wolfsova ul. 1 v Ljubljani Marijin trg 8

Izdeluje vsakovrstne
tiskovine, knjige, brošure,
poslovne knjige, bloke, note,
tabele, vstopnice, razglednice,
naročilne knjižice, lično, hitro in
po konkurenčnih cenah

Moderna knjigoveznica.